

3 1379 00910345 9

เรื่องของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

เจ้าภาพ

พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานศพ

นายสวัสดิ์ สรีสกลไกรนุชิต ภัทรนาวิก

(พระยาสรีสกลไกรนุชิต)

นะ วัดไตรมิตรวิทยาราม

วันที่ 10 ตุลาคม 2487

ก
DS
579
J82

สำนักหอสมุด

ชาตะ 27 พฤศจิกายน 2426.

มรณะ 22 สิงหาคม 2487.

ประวัติ

นายสวาสดี สรีสกลไกรนุชิต ภัทรนาวิก

(พระยาสรีสกลไกรนุชิต)

นายสวาสดี สรีสกลไกรนุชิต ภัทรนาวิก เกิดเมื่อปี
มะแม วันอังคาร แรม 13 ค่ำ เดือน 12 ตรงกับวันที่ 27
พฤษจิกายน พ.ศ. 2426 เป็นบุตรพระยาวรสิทธิเสวีวัตร
(ใต้ฮัก) คุณแม่ผาดเปนมารดา

การศึกษาและคุณวุฒิ

เริ่มแรกได้เข้าเรียนหนังสือไทยที่โรงเรียนสวนกุหลาบ
วิทยาลัย ต่อมาได้เข้าเรียนที่โรงเรียนอัสสัมชัญเพื่อศึกษา
วิชาภาษาอังกฤษ จากโรงเรียนอัสสัมชัญได้ไปศึกษา
วิชาชั้นปลายที่โรงเรียนราชวิทยาลัย กรุงเทพฯ อาศัยที่เปน
ผู้มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาแต่ต้นตลอดมา โดย
ฉพาะอย่างยิ่งวิชาภาษาอังกฤษนับว่าเป็นเยี่ยมในการ

สอบไล่ทุกคราว และได้รับคำชมเชยจากครูบาอาจารย์ผู้
 เป็นนิจ เจ้าคุณผู้บิดาเห็นว่าหากจะได้ส่งเข้าโรงเรียนที่
 สอนภาษาต่างประเทศสูงกว่าโรงเรียนในกรุงเทพฯ แล้ว ก็
 จะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถอันอาจจะอำนวยประโยชน์ให้
 แก่ประเทศชาติในภายหน้าได้เป็นอย่างมาก ดังนั้นในปี
 พ.ศ. 2441 จึงได้ถูกส่งตัวไปศึกษาวิชาต่อเนาะโรงเรียนเซ็นต์
 ชาเวียอัสติติวชั้น ที่เมืองป็นัง จนถึงพ.ศ. 2445 สอบไล่
 ได้ชั้น 7 ของโรงเรียน และได้รับเซอร์ติฟิเกตของรัฐบาล
 สเตรตเสตเติลเมนต์ เมื่อกลับเข้ามาบ้านเกิดเมืองมารดร
 แล้ว จึงได้เข้ารับราชการในกะชวงมหาดไทย และได้ถูก
 ส่งตัวไปศึกษาวิชาข้าราชการพลเรือนที่มนทลกรุงเก่า

ตลอดอายุราชการของนายสวาสดี ศรีสกลไกรนุชิต
 ภัทรนาวิก ได้อำนวยประโยชน์ให้แก่ราชการแผ่นดินเป็น
 อย่างดียิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการติดต่อกับชาวต่าง
 ประเทศ ที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารทำการค้าขายใน
 ราชอาณาจักรไทยตามจังหวัดต่างๆ เช่นในจังหวัดภาคใต้
 ที่มีการทำเหมือง หรือในจังหวัดภาคเหนือที่มีการป่าไม้
 เพราะเกือบตลอดอายุราชการของนายสวาสดี ศรีสกลไกร-

นุชิต ภัทรนาวิก ได้ถูกโยกย้ายไปประจำการอยู่ตามจังหวัดชายแดนทางภาคใต้ และภาคตะวันออกเสียเป็นส่วนมาก ตามบันทึกความเห็นของผู้บังคับบัญชานับแต่เริ่มรับราชการ มาจนกระทั่งออกรับพระราชทานบำนาญ สดแจ้งให้เห็นว่า เป็นผู้ที่มีอุปนิสัยสั่งสอนต่อหน้าที่ราชการเป็นอย่างยิ่ง เคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้บังคับบัญชา และสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้บังนลุลงความมุ่งหวังของทางราชการทุกคราวไป แม้ในบางคราวจะต้องประสบกับอุปสรรคและฝ่าอันตรายนานาประการก็ตาม อุทิศเวลาเพื่อราชการแผ่นดินทั้งหมดแม้ในยามพักผ่อน โดยถือเอาหน้าที่ราชการเหนือกว่าหน้าที่ส่วนตัว ความเข้มแข็งทางกำลังใจ ความมานะ ความพากเพียร ความซื่อสัตย์ เหล่านี้ ปรากฏอยู่อย่างพร้อมมูล อันจะเป็นอนุสรและตัวอย่างอันดีเลิศ แก่มวลลูกหลานในชั้นหลังต่อไป

นายสวาสดิ์ ศรีสกลไกรนุชิต ภัทรนาวิก ได้เริ่มป่วยเป็นโรครุมตัมตั้งแต่พ.ศ. 2458 ได้พยายามรักษาสัตว์ตลอดมาจน พ.ศ. 2474 อาการป่วยมีแต่ชงกับชด จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากราชการ รับพระราชทานบำนาญในปี

พ.ศ. 2474 นั้นเอง ระหว่างที่ข้าศึกได้มาทำการทิ้งระเบิด
 ในย่านกรุงเทพฯ นั้น ปรากฏว่าในคราวหนึ่งถูกระเบิดได้
 ตกลงรอบบ้านที่พักอันเป็นการกะทบกะเทือนประสาทของ
 ผู้มรณะซึ่งกำลังป่วยอยู่มาก จนกะทั่งต้องอพยพหลบ
 ภัยไปพักอยู่ที่อำเภอบางบัวทองพร้อมทั้งครอบครัว แต่
 เนื่องจากสถานที่ที่ไปพักหลบภัยนั้นอยู่ห่างจากย่านชุมชน
 การรักษาสภาพบาลประสพกับความไม่สะดวกนานาประการ
 เนื่องจากไม่มีแพทย์ผู้สามารถพอที่จะเยียวยาในยามต้องการ
 ได้ อาการป่วยจึงกลับชดหนักลงถึงกับตาฝ้าฟาง จึงต้อง
 อพยพกลับกรุงเทพฯ แต่ทั้งๆ ที่ได้รับการรักษากันอย่าง
 เต็มที่อาการก็มิได้ดีขึ้น กลับชดหนักลงจนตามองไม่เห็น
 และอาหารไม่ได้ ดังนั้นจึงถึงแก่มรณะเมื่อวันที่ 22
 สิงหาคม พ.ศ. 2487 ในอาการกิริยาอันสงบท่ามกลางภริยา
 และบุตรสิริรวมอายุได้ 61 ปี

นายสวัสดิ์ สวัสดิ์กรณูจิต ภัทรนาวิก มีบุตรหญิง
 ชายรวมทั้งสิ้น 5 คน ซึ่งทุกคนยังมีชีวิตอยู่ คือ—

นางสังวาล จุลละเกส

(5)

ร.ต.อ. สุวัठी ภัทรนาวิก ผู้บังคับกองตำหรวดภูธร
อำเภอเชียงคาน

นายแสวง ภัทรนาวิก หัวหน้าแผนกต่างประเทศ
กรมไปรษณีย์โทรเลข

นางไสว จุลละเกส

นางสวาท วสุวัต

ตำแหน่งราชการ

พ.ศ. 2446 รองเวหนห้องต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2446 เลขานุการมนทลนครราชสีมา

พ.ศ. 2447 นายอำเภอสูงเนิน มณฑลนครราชสีมา

พ.ศ. 2449 ปลัดเมืองตรัง

พ.ศ. 2455 ปลัดกรมพลำพัง กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2456 เกณฑ์เมืองรัง

พ.ศ. 2457 เจ้ากรมพลำพัง กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2457 เจ้ากรมสำหรวด กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2457 เจ้ากรมพยาบาล กระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2458 ผู้ว่าราชการจังหวัดสุราษฎร์ธานี

- พ.ศ. 2459 ผู้ว่าราชการจังหวัดชุมพร
พ.ศ. 2464 ปลัดมณฑลมหาสารคาม
พ.ศ. 2467 ผู้ว่าราชการจังหวัดตราด
พ.ศ. 2471 ผู้ว่าราชการจังหวัดตะกั่วป่า

ยศและบรรดาศักดิ์

- วันที่ 15 มกราคม 2448 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น
ขุนอังกนารักษ์
วันที่ 4 ตุลาคม 2449 ได้รับพระราชทานยศเป็น
รองอำมาตย์เอก
วันที่ 12 มกราคม 2451 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น
หลวงอังกนารักษ์
วันที่ 6 สิงหาคม 2456 ได้รับพระราชทานยศเป็น
อำมาตย์
วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2456 ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น
พระนนทรราชธานี

(7)

- วันที่ 20 สิงหาคม 2458 ได้รับพระราชทานบันดาสักดิ์เป็น
พระสุราสตร์ธำณีสรีกเสตรนิคม
- วันที่ 4 มกราคม 2459 ได้รับพระราชทานบันดาสักดิ์เป็น
พระชุมพรบุรีศรีสมุทรเขต
- วันที่ 20 ธันวาคม 2462 ได้รับพระราชทานยศเป็น
อำมาจโท
- วันที่ 1 มกราคม 2466 ได้รับพระราชทานยศเป็น
อำมาจเอก
- วันที่ 10 ตุลาคม 2472 ได้รับพระราชทานบันดาสักดิ์เป็น
พระยาสรีสกลไกรนุชิต

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญ

-
- พ.ศ. 2450 ได้รับพระราชทานเหรียญ รักษมงคล
- พ.ศ. 2452   "   "   "   รักษมั่งคลาภิเศก
- พ.ศ. 2454   "   "   "   บรมราชาภิเศก
- พ.ศ. 2455   "   "   "   เสมา ส.พ. ลงยา กรอบ
ประดับเพชร

- พ.ศ. 2460 ได้รับพระราชทานเข็ม ขี้หลวงเดิม
พ.ศ. 2466 ได้รับพระราชทานตรา จตุรฤาภรณ์ช้างเผือก
พ.ศ. 2469 ได้รับพระราชทานเหรียญ บรมราชาภิเศก
พ.ศ. 2474 ได้รับพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา

ราชการพิเศษ

- พ.ศ. 2445 โปรดเกล้าฯ ให้นำโปรเฟสเซอร์ ไวส์มุลเลอร์
ไปชมพระราชวังบางปิ่น และโบราณสถาน
ที่กรุงเก่า
- พ.ศ. 2445 โปรดเกล้าฯ ให้นำเรเวอร์แรนด์ เคเนดี ไป
ชมพระราชวังบางปิ่น และโบราณสถานที่
กรุงเก่า
- พ.ศ. 2445 โปรดเกล้าฯ ให้นำมองซิเออร์ โดโน ไปชม
เมืองนครชัยศรี
- พ.ศ. 2446 โปรดเกล้าฯ ให้นำมิสเตอร์ดันลอป มิสเตอร์
มินสตุ มิสเตอร์สก็อต ไปตรวจการเจาะบ่อ
น้ำที่นครชัยศรี

- พ.ศ. 2446 โปรดเกล้าฯ ให้นำดอกเตอร์เคอร์ ไปตรวจ
โรคเจ้าพระยาสุพรรณ ที่เมืองเพชรบุรี
- พ.ศ. 2446 ตามเสด็จสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ
(ขณะนั้นเป็นกรมหลวง) ไปพระราชวัง
บางปิ่น
- พ.ศ. 2451 ไปราชการเมืองพุกเก็ต เมืองสตูล เมืองปลิส
เมืองไชบุรี กับพระยาสุรสีห์เทพ ปลัดทูล
ฉลองกะชวงมหาดไทย
- พ.ศ. 2451 ได้นำพันธุ์ข้าวของมณฑลพุกเก็ตเข้ามาสแดง
พิพิธภัณฑ์ที่กรุงเทพฯ
- พ.ศ. 2452 จัดการรับเสด็จสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช
สยามมกุฎราชกุมาร ซึ่งเสด็จประพาสเมือง
ตรัง ได้รับพระราชทานลูกกะดุมเงินลงยา
มหาวชิราวุธ
- พ.ศ. 2455 จัดการรับเสด็จพระพันปีหลวง ได้
รับพระราชทานเสมา ส.ผ. ลงยากรอบประดับ
เพชร

ยศเสือบ้า

- เมื่อ พ.ศ. 2454 เมื่อชงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ตั้ง
กองเสือบ้า นายสวาสดี ศรีสกลไกรนุชิต ภัทรนาวิก ได้
สมัครเข้าเป็นสมาชิกเสือบ้า และได้รับพระราชทานยศดังนี้
- 1 พริสจิกายน 2454 เป็นพลเสือบ้า ประจำกองร้อยที่ 2
เมืองตรัง มณฑลพุกเก็ต
- 1 ธันวาคม 2454 เป็นผู้บังคับหมวดที่ 1 กองร้อยที่ 2
เมืองตรัง มณฑลพุกเก็ต
- 25 พฤษภาคม 2455 เป็นว่าที่นายหมู่ตรี ประจำกองร้อย
ที่ 2 เมืองตรัง มณฑลพุกเก็ต
- 6 สิงหาคม 2458 เป็นนายหมู่โท กองร้อยที่ 6 มณฑล
กรุงเทพ ฯ
- 10 กันยายน 2458 เป็นนายหมู่โท กองร้อยที่ 1 เมือง
สุราษฎร์ธานี มณฑลสุราษฎร์ธานี
- 5 มิถุนายน 2459 เป็นนายหมวดตรี กองร้อยที่ 1
เมืองสุราษฎร์ธานี มณฑลสุราษฎร์ธานี

- 17 ธันวาคม 2461 เป็นนายหมวดโท กองร้อยที่ 2
เมืองชุมพร มณฑลสุราษฎร์ธานี
- 8 พฤศจิกายน 2463 เป็นนายหมวดเอก กองร้อยที่ 2
เมืองชุมพร มณฑลสุราษฎร์ธานี
- 17 ตุลาคม 2464 เป็นนายหมวดเอก กองร้อยที่ 2
เมืองแพร่ มณฑลมหาสารคาม
- 29 พฤศจิกายน 2466 เป็นนายกองตรี กองร้อยที่ 2 เมือง
แพร่ มณฑลมหาสารคาม
- 26 พฤศจิกายน 2467 เป็นนายกองโท กองร้อยที่ 2 เมือง
แพร่ มณฑลมหาสารคาม
-

เรื่องของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

พระราชประวัติ

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

(จากหนังสืออภินิหารบรรพบุรุษ)

จักดำเนินความตามมูลเหตุอภินิหาร แห่งพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ทราบ โดยนิยามปถมเหตุดังนี้ ว่าครั้งกรุงเทพพระมหานครบรรพบุรุษราชวงศ์ศรีอยุธยาคือกรุงเก่า ยังตั้งดำรงสมบูรณเป็นราชธานีโดยปรกตินั้น ครั้นนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวกรุงเก่าซึ่งพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราช พระพุทธเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้ครองสิริราชสมบัติเป็นบรมกษัตริย์ที่ 32 ในกรุงศรีอยุธยา โดยศาสกสวัสดิภาพไพบูลได้สามปี ในแผ่นดินนั้นเจ้าพระยาจักรีที่สมุหนายก ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กำแพงพระมหานครกรุงศรีอยุธยา ในกาลครั้งนั้นนั้น จินมช่อไผ่สองเป็นขุนพันธ์นายอากรบ่อนเบี้ย และกอบด้วยภรรยาทาสชายหญิงและทรัพย์สินสมบัติโดยสมบูรณ จึงเข้าไปฟังบารมีอาศัยที่อยู่วหน้าบ้านท่านเจ้าพระยาจักรีมาช้านาน จนภรรยา

ตั้งครรภกำหนดได้ 10 เดือน ก็คลอดบุตรชายคน 1 ใน
 จุลศักราช 1096 ปีชานนศก กุมารบุตรจีนไหยสองขุน
 พันธ์นั้น มีสิริรูปพรรณสัณฐานงามยิ่งนัก โดยลักสนะ
 กุมารนั้นเป็นจตุรัสกาย คือ อธิบายว่าวัดตั้งแต่เท้าถึงศูนย์
 สดือเป็นมัทฉิมะกายได้ส่วนหนึ่ง และวัดตั้งแต่ศูนย์สดือ
 ถึงหมตกแห่งหน้าผากเป็นส่วนหนึ่ง และวัดตั้งแต่ศูนย์อูระ
 ราวถันออกไปถึงปลายนิ้วมือข้างซ้ายเป็นส่วนหนึ่ง ข้างขวา
 เป็นส่วนหนึ่ง ทั้ง 4 ส่วนนั้นยาวเสมอเท่ากันไม่กำเกิน ที่
 สดือนั้นเป็นหลุมลึกลงไป พอจุพลหมากสงทั้งเปลือก ผิด
 กับสามัญชนทั้งหลาย จึงว่าเป็นลักสนะจตุรัสกาย คือรูป
 สิริกายเป็นส่วนสี่เหลี่ยมดุจดั่งพระพุทธรูปลักสนะแห่งองค์สม
 เติตพระสมณะโคตม อนึ่งขณะกุมารนั้นคลอดออกมานั้น
 อากาศก็ปราศจากเมฆหมอกไม่มีฝน แต่ขณะนั้นบังเกิด
 อสุณิบาทว์ ผ่าลงมาที่ตรงเสาดังเรือนแห่งห้องกุมารคลอด
 นั้น แต่กุมารนั้นหาเป็นอันตรายไม่ ด้วยเดชะบารมีบรม
 โพธิสมภารของกุมาร จะได้เป็นบรมกษัตริสาสนูปถัมภก
 ยกย่องพระบรมพุทธรศาสนาในสยามประเทศนี้ และ
 จะได้ดำรงพระมหาเสวตฉัตรเป็นพระเจ้าแผ่นดินกรุงธนบุรี

ประเทศบางกอก ครั้นกุมารคลอดได้สามวันมิ่งเหลื่อมไหย่
เข้าไปชดเป็นทักสินาวัด หยู่ในกะดั่งโดยรอบกายกุมาร ฝ่าย
บิดามารดาของกุมารได้เห็นงูไหย่เข้าไปชดในกะดั่งของบุตร
นั้น ก็มีความวิตกกลัวภัยอันตรายต่าง ๆ หนึ่งทำเนียบจีน
มีเหตุร้ายบังเกิดขึ้นเช่นนั้นแล้ว ฝ่ายบิดามารดาเขาย่อมนำ
เอาบุตร ซึ่งบังเกิดในระหว่างเหตุร้ายนั้นไปฝังเสียทั้งเป็น
ก็การซึ่งบังเกิดขึ้นในเมืองไทยนี้ จีนไหย่สองนี้จะทำดู
ทำเนียบเมืองจีนนั้นไม่ได้ เพราะด้วยเหตุเกรงพระราช
อาญาพระเจ้าแผ่นดินไทย แต่จะต้องนำเอาบุตรนั้นไปฝัง
เสียให้พ้นบ้าน จึงจะสิ้นเหตุร้ายภัยอันตราย

ครั้นเวลาเช้า ท่านเจ้าพระยาจักรีลงมาถวายอาหารบิณฑ-
บาตแก่พระสงค์ที่หน้าบ้านของท่าน ท่านจึงได้ซาบความตาม
เหตุซึ่งมีกับบุตรจีนไหย่สอง ฝ่ายท่านเจ้าพระยาจักรีจึงมี
จิตคิดสังเวชกรุนากับกุมาร ซึ่งจะถึงกาลอันตรายด้วยมรณะ
ภัย ท่านจึงขอกุมารนั้นกับจีนไหย่สอง ๆ ก็ไม่อาจจะขัด
ได้ต้องจำเป็นจำอนุญาตยอมยกกุมารให้แก่เจ้าพระยาจักรี

จำเดิมแต่เจ้าพระยาจักรีได้รับบุตรจีนไหย่สองมาเลี้ยง
เป็นบุตรบุญธรรมจนเจริญ ก็ได้ลาภและทรัพย์สินสมบัติเป็น

อันมาก เจ้าพระยาจักร์จึงตั้งชื่อกุมารนั้นว่านายสิน เป็น
 เหตุ^{๕๕}ที่กล่าวมานั้น ครั้นนายสินค่อยเจริญใหญ่อายุได้ 9 ขวบ
 แล้ว เจ้าพระยาจักร์จึงได้นำกุมารไปฝากไว้ในสำนักพระ
 อาจารย์ทองดีมหาเถระ นະ วัดโกสวาสน์ นัยหนึ่งว่าวัดคลัง
 ครั้นนายสินเรียนหนังสือขอมไทยได้จนจบบริบูรณ์แล้ว จึง
 เรียนคัมภีร์พระไตรปิฎก สมนอกกับคนานุรูปชำนาญ
 แล้ว จนอายุได้ 13 ปี ในกาลครั้งนั้นนายสินคิดการตั้ง
 บ่อนถั่วเป็นเจ้ามือในพระอาราม ชักชวนสานุศิษย์ในพระ
 อารามวัดโกสวาสน์มาแทงถั่ว ฝ่ายพระอาจารย์ชาบ
 ประพริตติเหตุดังนั้นแล้วก็ลงโทษกับสานุศิษย์ทั้งหลาย ซึ่งเล่น
 เปียแทงถั่วนั้นทุก ๆ คน แต่นายสินผู้เป็นเจ้ามือถั่วนั้นพระ
 อาจารย์ลงโทษทัณฑ์มัดมือคร่อมกับบันไดน้ำ ทำประจาน
 สั่งสอนให้เจ็ดหลายด้วยเป็นต้นเหตุก่อความชั่วขึ้นในพระ
 อาราม มัดนายสินแช่น้ำตั้งแต่เวลาพลบค่ำเป็นเวลาเช้าขึ้น
 ด้วย แล้วพระอาจารย์ก็ไปสวดพระพุทธมนต์ตามทำเนียม
 ในพระอาราม ครั้นเลิกสวดมนต์แล้วเป็นเวลาประมาณยาม
 เสส พระอาจารย์จึงระลึกถึงซึ่งมัดนายสินแช่น้ำไว้นั้น จะ
 เป็นอันตรายอย่างไรก็หาหาบไม่ จึงได้มนิมนะนาเคนลงมา

ยังทำน้ำพร้อมด้วยพระสงฆ์เป็นอันมาก ครั้นถึงบันไดน้ำก็
เห็นน้ำท่วมลตลิ่งแล้ว พระอาจารย์มีความวิตกว่านายสิน
จะมีเป็นอันตรายแก่ชีวิตด้วยอุทกภัยหรือ จึงสั่งพระสงฆ์
ซึ่งเป็นอันเตวาสิกนั้นให้จุดไฟตามไฟเทียวส่องหานายสิน
ก็พบนายสินที่ริมตลิ่งวัด มือนายสินยังมัดติดอยู่กับบันได
แต่บันไดหลุดถอนขึ้นมาได้ด้วยอำนาจบุญญาบารมีของนาย
สินจะได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น พระสงฆ์ทั้งหลายจึงแก้
เชือกที่มัดมือนายสินคร่อมบันไดนั้นออก พาเอาตัวมายัง
บนบก ฝ่ายพระอาจารย์และพระสงฆ์ทั้งหลายได้เห็นนาย
สินมิได้เป็นอันตรายด้วยอุทกภัย ก็เป็นการประจักษ์อัช-
จรรย์ของนายสินยิ่งนัก พระอาจารย์กับพระสงฆ์ทั้งหลาย
ก็ชวนกันพาตัวนายสินเข้าไปในพระอุโบสถ ให้นายสินนั่ง
หุ่ท่ามกลางพระสงฆ์ทั้งหลาย ฉเพาะหน้าพระพุทธรูปเดิม
พระสงฆ์ทั้งหลายก็สวดพระพุทธรมณต์ด้วยพระคาถาบทชยัน
ตะมงคลเป็นการคล้าย ๆ กับทำขวัญนายสิน ปถมเหตุ
นั้นเป็นการประจักษ์ของนายสิน พระอาจารย์ได้จดหมาย
เหตุไว้ ตั้งแต่คลอดจนได้ราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดิน
แล้ว จึงได้รับเอาจดหมายเหตุนั้นมา จึงได้ประกาศสืบเนื่อง

ต่อเป็นลำดับดังนี้ และข้อความตามลำดับได้นี้ด้วย ก็เป็น
จดหมายเหตุของพระอาจารย์ทองดีวัดโกสวาสน์ทั้งสิ้น ครั้น
พายุหลังนักปราชญ์ราชบัณฑิต จึงได้จดหมายเหตุต่าง ๆ มา
ผสมกันเป็นเรื่องพงสาวดารลำดับความตามประสงค์ แต่
ขาดบ้างเกินบ้าง ด้วยยาวบั้นสั้นต่อดังนั้น

ขณะนั้นนายสินอายุได้ 13 ปี ท่านเจ้าพระยาจักรีจึง
ได้แต่งการมงคลตักขุนายสินโดยการเอิกเกริก คับคั่งด้วย
อำนาจเป็นอัครมหาเสนาบดี ในเวลาที่ควนกับการ ขณะทำ
การมงคลตักขุนายสินนั้น มีผึ้งหลวงมาจับที่เพดานเบญจ
ารตน้ำปรากฏอยู่ 7 วันจึงหนีไปโดยที่सानุทิศ แล้วเจ้าพระ
ยาจักรีจึงนำนายสินผู้เป็นบุตรบุญธรรมเข้าไปถวายตัวทำราช-
การสนองพระเดชพระคุณเป็นมหาดเล็กในพระเจ้าแผ่นดิน
คือ พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชพระพุทธเจ้าอยู่หัว
บรมโกศ ฝ่ายนายสินทำราชการเป็นมหาดเล็กอยู่เวรหลวง
นายศักดิ์ บุตรเจ้าพระยาจักรี ครั้นนายสินออกจากที่เฝ้า
พระเจ้าแผ่นดินแล้ว มีความอุสาหาไปสู่สำนักอาจารย์จีน
อาจารย์ยวน อาจารย์แขก ได้เรียนหนังสือและสักสาววิชา
การทุกภาษา พูดได้ทั้งสามภาษาโดยชำนาญแล้ว ครั้น

อายุนายสินได้ 21 ปี เจ้าพระยาจักรีจึงประกอบการอุปสมบทนายสินเป็นพระภิกษุสงฆ์ อยู่ในสำนักอาจารย์ทองดี ณ วัดโกสวาสน์ ครั้นนายสินเป็นพระภิกษุสงฆ์ได้สามพรรษาแล้ว ก็ลาสิกขาบทละเพศบรรพชิตสึกออกมาทำราชการดังเก่า

ครั้งนั้นพระเจ้าแผ่นดินทรงพระราชดำหริว่า นายสินเป็นผู้ฉลาดรอบรู้ชำนาญทำเนียมราชกิจต่างๆ โดยมาก จึงทรงพระราชดำหริโปรดปรานเสนาบดีว่า นายสินนี้ควรจะให้เป็นผู้ต่างประเทศพระกรณได้ ท่านเสนาบดีก็เห็นควนโดยรับสั่ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นายสินเป็นมหาดเล็กรายงานด้วยราชการทั้งหลายในกรมมหาดไทยและกรมวังศาลหลวง พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชพระพุทธเจ้าอยู่หัวบรมโกศ สดุดีครองสิริราชสมบัติในกรุงศรีอยุธยาได้ 26 ปี ก็สดุดีสวรรคตในจุลศักราช 1120 ปีชานสัมฤทธิ์สถนั้น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอุทุมพรราชกุมาร นัยหนึ่งว่าเจ้าดอกมะเดื่อ ซึ่งดำรงตำแหน่งยศในที่อุปราช ได้ครองสิริราชสมบัติแทนพระบรมชนกาทิราช เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ 33 ในกรุงศรีอยุธยา

แต่ครองสิริราชสมบัติได้ 3 เดือนเสส ก็ถวายสิริราชสมบัติ
แก่สมเด็จพระบรมเชตถาธิราชเจ้า คือ เจ้าฟ้าเอกทัต ซึ่ง
เป็นกรมขุนอนรรักษ์สมนตรีฯ ได้รับครองสิริราชสมบัติเป็น
ลำดับมาในจุลศักราช 1120 ปีชานสัมฤทธิ์ศก เป็นพระเจ้า
แผ่นดินที่ 34 ในกรุงเก่า ชงพระนามว่า พระบาทสมเด็จพระ
สมเด็จพระบรมราชามหากษัตริย์ บวรสุจริต เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่
สุดแห่งกรุงศรีอยุธยาฯ ก็เสียแก่พม่าข้าศึกในแผ่นดินที่ 34
นั้น

ก็ครั้งแผ่นดินที่ 34 ยังตั้งดำรงอยู่โดยผาสุกสวัสดิภาพ
นั้น พระเจ้าแผ่นดินที่ 34 นั้นท่านชงพระมหากรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้นายสินมหาเด็กราชงานเป็นข้าหลวงเงินทอง
ตราพระราชสีห์ขึ้นไปชำระความหัวเมืองฝ่ายเหนือ ครั้น
กลับมาได้ราชการมีความชอบมาก พระเจ้าแผ่นดินชงพระ
ราชดำหริว่า ที่หลวงยกบัตรเมืองตากก็ถึงแก่กัมตำแหน่ง
นั้นว่างเปล่ามาช้านานแล้ว บัดนี้จึงชงพระกรุณาโปรดเกล้า
พระราชทานตำแหน่งยศให้นายสินมหาเด็กราชงาน ซึ่งเปนบุตร
บุญธรรมของเจ้าพระยาจักรีคนก่อนนั้น โปรดเกล้าให้ดำรง
ตำแหน่งยศเป็นที่หลวงยกบัตรเมืองตาก โปรดให้ขึ้นไป

ช่วยราชการพระยาตาก ครั้นกาลล่วงมาไม่ช้าพระยาตากก็ถึงแก่กรรม ฝ่ายหลวงยกบัตรสิน จึงเป็นผู้ถือบอกข่าวตายลงมายังกรุงศรีอยุธยา ครั้นนั้นเจ้าพระยาจักรีคนใหม่มิใช่บิดาหลวงยกบัตรสิน จึงนำข่าวตายพระยาตากขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาได้ซึ่งซาบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานตำแหน่งยศ เลื่อนหลวงยกบัตรสินให้เป็นพระยาตากด้วย เวลานั้นพระปลัดเมืองตากก็ถึงแก่กรรมลงพร้อมด้วยพระยาตากคนก่อนนั้นด้วย

ครั้นพระยาตากสิ้นได้ขึ้นไปครองเมืองตากโดยกะเสพระราชดำหรั้นั้นแล้ว เวลาหนึ่งพระยาตากขึ้นไปบำเพ็ญทานการกุศลต่าง ๆ ะวัดข่อย เขาแก้วและวัดกลางต่อกันที่ตำบลบ้านระแหงแขวงเมืองตาก ในเวลานั้นพระยาตากสิ้นจึงตั้งสัตยาธิธานว่า ถ้าบารมีของข้าพเจ้าจะถึงแก่บรมสุขแล้ว ข้าพเจ้าจะเอาไม้ที่สำหรับเคาะระคังนั้นขว้างไป ขอให้ถูกจำเเพาะท่ามกลางท้าวด้วยแก้วที่คอดกึกหยุนั้นหักออกไป แต่ตัวถ้อยนั้นขออย่าให้เป็นอันตราย ข้าพเจ้าจะได้เอาถ้อยแก้วนั้นมาทำพระเจดีย์ บันจุพระสารีริกธาตุ ถ้าบารมีของข้าพเจ้ายังไม่ถึงแก่บรมสุขแล้ว ถึงจะขว้างไม้

เคาะระคังอันนี้ไปก็ขออย่าให้ไม้อันนี้ไปประหารถูกด้วยแก้ว
นั้นเลย ครั้นตั้งสัตยาธิธานแล้ว จึงขว้างไม้สำหรับเคาะ
ระคังไป โดยทางไกลห่างด้วยแก้วประมาณ 10 สอก ไม้
นั้นก็ไปถูกท่ามกลางท้าวด้วยแก้วหักไปเป็นสองภาคสมดัง
ความประณิธานปรารถนา เปนมหามหัทธรรย์ประจักษ์แก่ตา
ของพระสงค์สามเนรสาธุชนสัตบุรุษทยก อุบาสกอุบาสิกา
ชนชายหญิงทั้งหลายซึ่งสถิตอยู่ในโรงธัมมสภาสาธาปรกต
นะเวลานั้น นรชนทั้งหลายเสียงแซ่ซ้องสาธุการเอิกเกริก
ด้วยการสั่นเส็นบารมี และอภินิหารพระยาตากเป็นอันมาก

บุพเหตุสุกนิมิตครั้งนี้ ท่านพระสงค์ผู้เป็นเจ้าอธิการ
วัดเขาแก้ว วัดข่อยจดหมายเหตุไว้ในครั้งนั้น ครั้นพาย
หลัง ครั้งพระยาตากได้เป็นพระเจ้าแผ่นดินครองสิริราชสม
บัติกรุงธนบุรี นักปราชญ์ราชบัณฑิตจึงได้รับเอาจดหมาย
เหตุนี้มาเรียบเรียงเนื่องกันกับกาลก่อน ลำดับเป็นพระราช
พงสาวดาร แต่ขาดเรียบเสียดหายไปบ้างจึงหาปรกตในพระ
ราชพงสาวดารฉบับใหม่นั้นไม่

ในแผ่นดินกรุงเก่าไม่ช้านาน พระยาวชิระปราการ
ผู้สำเร็จราชการเมืองกำแพงเพชรถึงแก่กรรม มีใบบอกลงมา

กราบบังคมทูลพระกรุณาได้เข้าเฝ้าฯ ถวายบังคมพระบาท
แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกรมมหาด
ไทย มีท้องตราพระราชสีห์ หาตัวพระยาตากสินลงมาเฝ้า
เฝ้าละอองธุลีพระบาท พระเจ้าแผ่นดินจึงทรงพระมหากรุณา
โปรดเกล้าฯ เลื่อนตำแหน่งยศพระยาตากสินให้เป็นพระยา
วชิระปราการผู้สำเร็จราชการเมืองกำแพงเพชร ยังพักอยู่
ในกรุงศรีอยุธยา ก็พอพม่าเข้าตียกกองทัพมาล้อมในพระ
นครศรีอยุธยาถึงสองปีเศษ กรุงศรีอยุธยาแตกแก่พม่า
เข้าตี ในวัน อังคาร ขึ้น 9 ค่ำ เดือน 8 ปีกุนนพศก เวลา
บ่าย 4 โมงเศษ จุลศักราช 1129 ในแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระบรมราชามหาจักรพรรดิ บวรสุจริต ซึ่งเป็นพระเจ้า
แผ่นดินที่ 34 กรุงศรีอยุธยา พระองค์ครองสิริราชสมบัติได้
9 ปี เสียแก่พม่าเข้าตี อยุธยากรุงศรีอยุธยาตั้งแต่นั้นมาจน
เสียกรุงกับพม่านั้นนับได้ 417 ปี นับพระเจ้าแผ่นดิน 34
พระองค์ก็เสียพระมหานครแก่พม่าบ้างจาไมตร

ครั้นกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเข้าสี่แล้ว ฝ่ายพระบาท
พระปรางค์สามยอด ได้รวบรวมราษฎรไทยจีนที่เหลือพม่าเข้าสี่
กวาดต้อนเอาไปไม่หมดตกค้างอยู่ตามป่าดง ด้วยอดอาหาร

กันดารเกลือเหลือที่จะพรรณนา ครั้นนั้นพระยาวชิระปรา-
 การสินได้จ่ายสเบียงอาหารแจกไพร่พล แล้วบำรุงไพร่พล
 สมบูรณ์แล้ว ได้ยกทัพฝากองทัพพม่าไปทางทิศตะวันออก
 ไปตั้งชุมนุมอยู่ที่เมืองชลบุรีชายทะเล เกือบล้อมได้ไพร่พล
 มากแล้ว จึงยกทัพมาปราบปรามพม่าที่หยูรักสากรุงเก่า
 ค่าพม่านายทัพตายไพร่ราบคาบแล้วปราบปรามปัจฉามิตรทุก
 ทิศานุทิศราบคาบเป็นปรกติ ไม่มีเสี้ยนหนามแผ่นดินเรียบ
 ร้อย ปราศจากโจรผู้ร้ายสิ้นแล้ว ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินได้ฟัง
 พระบรมโพธิสมภาร เป็นผาสุกสวัสดิภาพทั่วทั้งพระราช
 อาณาจักรแคว้นแคว้นแผ่นดินสยามเป็นสุขทั่วกันแล้ว มหา
 ชนทั้งหลายจึงนับถือนิยมยกย่องพระยาวชิระปราการสินขึ้น
 เป็นพระเจ้าแผ่นดินสยาม จึงได้สร้างเมืองธนบุรีศรีอยุธยา
 มหานครราชธานี ครั้นพระเจ้ากรุงธนบุรีได้รับครองสิริราช
 สมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินสยาม ในเมื่อจุลศักราช 1130
 ปีชานศัทธิศก ขณะครองราชสมบัตินั้นพระชนมายุได้
 34 พรรษา ครองราชสมบัติได้ 14 พรรษา ก็สวรรคตใน
 จุลศักราช 1144 ปีชานจัตวาศก สิริพระชนมายุได้ 48 พรรษา
 พระองค์ประสูติในจุลศักราช 1096 ปีชานฉศก ฯ ครั้งแผ่น

ดินพระเจ้ากรุงธนบุรี มีเจ้าฟ้าและพระองค์เจ้ากับหม่อม
 เจ้ารวมทั้งสิ้นด้วยกัน 24 องค์ ครั้นมีเจ้าฟ้าชาย 3
 พระองค์ เจ้าฟ้าหญิง 3 พระองค์ รวมเจ้าฟ้าทั้งชายหญิง 6
 พระองค์ มีพระองค์เจ้าชายเป็นกรม 3 พระองค์ มีพระองค์
 เจ้าหญิงเป็นกรม 2 พระองค์ รวมพระองค์เจ้าต่างกรมทั้ง
 ชายหญิง 5 พระองค์ มีพระองค์เจ้าชายยังมิได้เป็นกรม 5
 พระองค์ มีพระองค์เจ้าหญิงยังมิได้เป็นกรม 4 พระองค์
 รวมพระองค์เจ้าต่างกรมและยังมิได้ตั้งกรมทั้งชายหญิง 14
 พระองค์ มีหม่อมเจ้าหญิง 4 พระองค์ สิริรวมทั้งเจ้าฟ้าและ
 พระองค์เจ้าต่างกรมและยังไม่มีกรมกับหม่อมเจ้าประมวน
 นับเข้าด้วยกันทั้งสิ้น 24 พระองค์ เท่านั้นไม่มีจำเพาะในแผ่นดิน
 ดินกรุงธนบุรี เจ้าฟ้า พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า ซึ่งเป็น
 ขัตติยวงศ์กรุงศรีอยุธยาตกค้างเหลือพมานั้น แล้วยกตก
 หยุ่นในกรุงธนบุรี 11 พระองค์

บัดนี้จะว่าด้วยเจ้านายในราชตระกูลกรุงธนบุรี คือ
 พระราชชนนีพระองค์ 1 พระองค์แม่เหล็กพระองค์ 1 พระ
 เจ้าลูกเธอ 4 พระองค์ พระเจ้าหลานเธอ 7 พระองค์
 รวมเป็น 13 พระองค์ รวมเจ้าครั้งกรุงศรีอยุธยาเข้าด้วย

11 พระองค์ เป็น 24 พระองค์เท่านั้นในรัชกาลกรุงธนบุรี
 ที่ 1 เจ้าฟ้าหญิงสุริยา ที่ 2 เจ้าฟ้าหญิงจันทวดี ที่ 3 เจ้าฟ้า
 หญิงพินทวดี ที่ 4 พระองค์เจ้าหญิงพักทอง รวม 4 พระองค์
 นี้ เป็นพระราชธิดาสมเด็จพระเจ้าบรมราชาธิราชพระพุท
 ธิเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ 32 กรุงสร
 รอยุธยา ที่ 5 พระองค์หญิงทับทิมพระองค์นี้เป็นพระราช
 ธิดาของสมเด็จพระพุทธานุเจ้าเสือ เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ 30
 ในกรุงศรีอยุธยา ที่ 6 พระองค์เจ้าหญิงมิตร ที่ 7 พระองค์
 เจ้าหญิงประทุม สองพระองค์นี้เป็นพระราชธิดาในสมเด็จพระ
 เจ้าฟ้าดอกมะเดื่อ ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ 33 ในกรุงสร
 อยุธยา ที่เรียกกันว่า ขุนหลวงหาวันนั้น เพราะท่านละ
 ราชสมบัติออกชวงผนวช ที่ 8 หม่อมเจ้าหญิงบุบผา เป็น
 พระหน่อในกรมหมื่นจิตรสุนทร เป็นหลานสมเด็จพระ
 พุทธเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ที่ 9 หม่อมเจ้าหญิงอุบล เป็น
 พระหน่อในกรมหมื่นเทพพิพิธ เป็นหลานสมเด็จพระ
 พุทธเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ที่ 10 หม่อมเจ้าหญิงมนี เป็น
 พระหน่อในกรมหมื่นเสวกศักดิ์ เป็นหลานสมเด็จพระพุท
 ธิเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ที่ 11 หม่อมเจ้าหญิงนิม เป็นพระหน่อ

ในเจ้าฟ้าจิตร รวม 11 พระองค์นี้ เป็นชาติติยะราชประยูร
วงศ์พระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาทั้งสิ้น ได้ทำราชการอยู่
ในแผ่นดินกรุงธนบุรีทุกพระองค์

ลำดับนี้จะว่าด้วยตระกูลในกรุงธนบุรีต่อไป ที่ 12
กรมสมเด็จพระเทพามาตย์ เป็นพระบรมราชชนนีของพระ
เจ้าแผ่นดินกรุงธนบุรี ที่ 13 กรมหลวงบาทบริจา เป็น
พระอัครชายาเดิม ที่ 14 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้า
ชายพระองค์ใหญ่ประสูติแต่พระอัครชายาเดิม คือกรมหลวง
บาทบริจาชั้น เจ้าฟ้าพระองค์ใหญ่นี้ประสูติแล้วก็สิ้นพระ
ชนม์ จึงไม่ปรากฏพระนาม ที่ 15 สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ
เจ้าฟ้าชายพระองค์กลาง ประสูติแต่เจ้าราชินิกุลซึ่งเป็นเชื้อ
พระวงศ์แห่งของพระเจ้าแผ่นดินกรุงธนบุรี ประสูติได้ 9 วัน
ก็สิ้นพระชนม์ จึงไม่ปรากฏพระนาม ที่ 16 สมเด็จพระเจ้า
ลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชายพระองค์น้อย ประสูติแต่สนมเอก
ซึ่งเป็นบุตรท่านอัครมหาเสนาบดี คือสมเด็จพระยามหา
จักรีศรี กษัตริย์ เจ้าฟ้าพระองค์น้อยนี้มีพระนามว่าเจ้าฟ้าหมื่น
ครั้นภายหลังพระเจ้ากรุงธนบุรี พระราชทานพระนามใหม่
ว่า สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชายสุพันธุ์วงศ์

ที่ 17 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ พระองค์เจ้าจุ้ย เป็นกรมขุน
อินทรวินิจฉัย ที่ 18 พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าชาย
แสง เป็นกรมขุนอนรรักษ์สงคราม ที่ 19 พระเจ้าหลาน
เธอ พระองค์เจ้าชายบุญจันทร์ เป็นกรมขุนรามภูเบศ
ที่ 20 พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าเนาะสุริยวงศ์ ที่ 21
พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าชายรามลักสน์ ที่ 22 พระ
เจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าชายประทุมไพจิตร ที่ 23
พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าชายอนรรุทเทว ที่ 24 พระ
เจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าเชษฐกษัตริย์ เจ้าชายชายหญิงใน
แผ่นดินกรุงธนบุรีมีแต่ 24 พระองค์เท่านั้น ราชตระกูล
กรุงเก่า 11 พระองค์ ราชตระกูลกรุงธนบุรี 13 พระองค์
เท่านั้น แต่ที่นับดาสดักดีสูงจะออกพระนาม แต่ราช
ตระกูลกรุงธนบุรีที่ไม่ได้รับราชการไม่ได้มียศนั้น ไม่ได้
ออกพระนามให้ปรากฏ เพราะมิได้ราชการ เป็นสันฉบับ
บริบูรณ์เท่านั้น ฯ

พระราชประวัติบางตอน ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

(จากฉบับสมุดไทย)

ขณะนั้นมีผู้นำคุชระหัตถ์ค้อมกราบทูลว่า เจ้าพระยา
อภัยราชา พระยาเพชรบุรี จมื่นทิพเสนา นายจุก นาย
เพงจันคิดกบด จะเอาราชสมบัติถวายกรมหมื่นเทพพิพิธฯ
ระคายก็หนีไปจากวัดกะโจม ตามไปจับได้ณะป่านาเรียง
เจ้าพระยาอภัยราชา พระยาเพชรบุรี นายจุก นั้นเคียนแล้ว
ให้จำไว้ จมื่นทิพเสนา นายเพงจัน หนีไปได้ตัวไม่ ขณะ
นั้นสั่งให้ส่งกรมหมื่นเทพพิพิธออกไปนะเกาะลังกาทวิป
ครั้นเดือนห้าขึ้นสิบเอ็ดค่ำ ลุสักราชได้พันร้อยยี่สิบเอ็ด
ปีเถาะ เอกศก พระเจ้าอยู่หัวก็ถวายพระเพลิงสมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวงและพระพันปีหลวง ตามหย่างประเพณีแต่
ก่อน

ขณะนั้นยังมีบุตรจีนคลองสวนพลูคนหนึ่ง ขึ้นไปค้า
ขายอยู่ณะเมืองตากหลายปี ครั้นหยุ่มาจีนผู้นั้นเป็นคนมี

สติปัญญาเฉลียวฉลาด ช่วยกรรมการชำระถ้อยความของ
 ราศตรหู่เนื่องๆ เจ้าเมืองตากนั้นป่วยลงก็ถึงแก่ความตาย
 จันทมชอผู้หนึ่งก็คิดผมเป็นไทย ลงมานะกรุงศรีอยุธยาจะ
 เดินเป็นเจ้าเมืองตาก จึงเข้ามาหานายสดเป็นคนรักกันกับ
 ชาวมชอผู้หนึ่ง นายสดก็พาชาวมชอผู้หนึ่งไปหาหลวงนายชาณ
 ภูเบศ นายเวนมหาดเล็กของขุนหลวงหาว่า หลวงนาย
 ชาณภูเบศก็ไปหาพระยาจักรีว่า ชาวมชอจะเดินเป็นตัว
 เมืองตาก จะกราบเท้าเจ้าคุณให้ช่วยด้วย พอมีหนังสือ
 ลงมาวางเวนว่าเจ้าเมืองตากนั้นถึงอนิจกัมเสียแล้ว พระยา
 จักรีนำบอกขุนกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า เจ้าเมืองตาก
 ถึงแก่กัมเสียแล้ว พระเจ้าอยู่หัวฯ พระดำหริว่า เมืองตาก
 เล่าก็เป็นเมืองหน้าสีกหู่ ให้พระยาจักรีหาคนที่มีสติ
 ปัญญาพอจะเป็นได้ พระยาจักรีครั้นเห็นได้ทั่วทั้งที่แล้วก็
 กราบบังคมทูลว่าเห็นจะจัดแจงได้ พระเจ้าอยู่หัวฯ ก็สเด็จ
 ขัน พระยาจักรีก็กลับออกมาบอกกับนายชาณภูเบศว่าได้
 จึงให้หาชาวมชอผู้หนึ่งเข้ามาบอกว่าพระเจ้าอยู่หัวฯ โปรดแล้ว
 พระยาจักรีจะให้มั่งท้องตราขึ้นไป พระยาจักรีก็นำเอาชา
 มชอผู้หนึ่งเข้าเฝ้าถวายบังคม ชงพระกรุณาโปรดให้เป็น

พระยาตาก   จึ่งพระราชทานเครื่องยศสำหรับเมืองแก่นัน
ขึ้นไป

พระยาตากกับภรรยาและบ่าวของตัวขึ้นไปถึงเมืองตาก
วางตรา   กรมการทั้งปวงพร้อมกันก็จัดแจงเรือและคน
สำหรับเมือง   คานหามแห่นั่นสิ้น   พระยาตากครองเมือง
ตากสืบไป   ไพร่บ้านพลเมืองชนชั้นหมยอินด้นัก   จะว่ากล่าว
อันใดคนกลัวเกรงมาก   ก็จัดแจงตั้งบ่อนถั่วบ่อนไก่   ให้
กรมการมาเล่นทั้งชาวบ้านชาวเรือ   คิดน้อตระบัดถ้อยความ
ของราษฎรว่าเสียผู้เดียว   ข่มเหงกรมการทั้งปวง   ชาวบ้าน
ชาวเรือที่มีทรัพย์สินเอาเป็นของตนสิ้น   กรมการทนทานมิได้
จึ่งร่วมคิดกันหลายคน   ว่าเราทั้งปวงเรียไรเงินกันเข้า   จ้างคน
ดืมวิชาให้คำเจ้าเมืองเสีย   จึ่งชวนกันเที่ยวหาจ้างคน   อ้าย
รังหาสหลวงยกบัตรก็รับเอา   หยุ่ได้สามวันสี่วันเห็นสนธิ
เพลาคำถือดาบย่องเข้าไปที่พระยาตากนอนนั้น   ครั้นเห็น
หลับสนธิแล้ว   ถือดาบตรงเข้ามาเงียดดาบขึ้นจะฟันก็บังเกิด
เป็นไฟลุกขึ้นที่ตัวเห็นประจักษ์แก่ตา   อ้ายรังตกใจล้มลง
พระยาตากตื่นขึ้นเห็นคนถือดาบก็จับเอาตัวได้   จึ่งว่าอายนี่
จะค่ากว่าตัวอันใด   * อ้ายรังจึ่งว่าเขาจ้างให้มา   ขำพเจ้า

ยากจนก็รับจะค่าเจ้าคนเสีย เจ้าคุณบุญมากจะเป็นกษัตริย์
พอข้าพเจ้าเฝ้าขอตาบั้นจะพ้น เป็นไฟลุกขึ้นทั้งตัว เจ้า
คุณจะได้เป็นกษัตริย์เป็นมั่นคง ขอชีวิตข้าพเจ้าเกิด
พระยาตากได้ฟังอัยยรันทำนายว่า ตัวจะได้เป็นเจ้าแผ่นดิน
มีใจกรณาปล่อยอัยยรันทันเสีย พระยาตากมีใจกำเริบขึ้น
จะทำสิ่งอันชั่วต่อไป ไม่กลัวเกรงพระราชอาญาหาไม่ได้

กรมการพร้อมกันแต่งหนังสือเข้าชื่อกัน บอกลงมาถึง
สมุหนายก กล่าวโทษพระยาตากว่ากระทำหยาบช้าเป็น
หลายข้อ สมุหนายกก็นำเอาข้อความขึ้นกราบบังคม
ทูล พระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบเหตุดังนั้น จึงใช้ให้ขุนราม
รณภพขึ้นไป จับพระยาตากค่าเสีย เป็นคนหาหุ้ยในหิริโอด
ตบปะมิได้ โอดเขลาเมาในสันดานพาลประทุษจริตให้ขึ้น
ไปค่าเสีย ครั้นค่าเสียแล้วให้ครองเมืองเทึก ขุนนางมีชื่อ
ผู้นั้นก็ขึ้นไป พระยาตากรู้ให้ส่งมารับข้าหลวงขึ้นไป เลียง
คูมิให้รู้หนักเบาจับข้าหลวงค่าเสีย กรมการทั้งปวงเข้าชื่อ
กันบอกลงมา พอพม่าติดกรุงพระนครสรีอยุธยาถึงใจอยู่

ฝ่ายข้างกรุงอังวะนั้นเองเจ้ นายบ้านนักโหไปได้
ถวัลยราชย์ ในศักราชพันร้อยสิบหกปี มีราชโอรสสี่องค์ ๆ

ผพชอม้งตอง นื่องถัดันนชอมองระ นื่องชอม้งแวง นื่อง
 ชอม้งโป นื่องสุดันนชอโกเชียง แต่ม้งตองนั้นไปกานเมือง
 ดิบเยียง พระราชทานเครื่องราโชปโกศตามถานาสักคิ
 มองระนั้นไปกานเมืองบิต ม้งโปไปกานเมืองอันเมียง
 ม้งแวงไปกานเมืองปะดง ม้งเจ้ไปกานเมืองปะคาน โกเชียง
 ไปกานเมืองเบงตะแล ฝ่ายพระเจ้าอ้จะเสวยสมบัติแปดปี
 ชาบเหตว่ากรุงศรีอยุธยาผลัดแผ่นดิน ดำหรั้ให้เกนทัพ
 พลทกันล้าเครื่องเก้หมัน ช้างสองร้อย ม้าพันหนึ่ง
 ลำเหรี้ดแล้วก็สเด็คดำเนินทัพออกจากกรุงอ้จะ ทัพหน้า
 เขัดเมืองมะริด เมืองตะนาวศรี ฝ่ายพระเจ้าหุ้หวัได้ตรัด
 ชาบเหตุดงนั้นแล้ว ดำหรั้ให้พระยายมราชเป็นทัพหน้า
 พลทหานสามพันทัพหนึ่ง ให้พระยาธาระมาถ้ออาณาเป็น
 แม่ทัพ พลทหานสองพันยกไปตั้งหุ้ณะเมืองกุยบุรี พม่า
 ขันมาตีทัพพระยายมราชนะแก่งตุ้มแตก พระยาธาระมาจิง
 ไพรหาร้อยเข้าบันจบกองปลัดชูแล้ว ให้ยกไปตั้งตำบล
 วาขาริมทะเล ฝ่ายทัพหน้าพม่ายกขันมาตีกองปลัดชูก็แตก
 พ่าย พระเจ้าอ้จะจึงดำเนินทัพเข้ามา นะ เมืองกุย เมือง
 ปราณ เมืองเพชรบุรี เมืองราชบุรี

ขณะนั้นสมเด็จพระอนุชาธิราชลาผนวช ออกว่าราชการแผ่นดิน ให้ถอดเจ้าพระยาอภัยราชา เจ้าพระยาบวรราช
 พระยาเพชรบุรีออกจากสังกัดแล้วดำหริ์ดให้เกณฑ์พลทหาร
 ข้าราชการหน้าทีเชิงเทิน รอบพระนครกำแพง ตามหน้า
 พระราชวังนั้นให้เรือเสียบเอาไม้ขอนสักปักปิดประตูน้ำ ประตู
 บกทั้งรอบกรุง ให้พระยากลาโหม พระยารัตนาธิเบศ พระ
 ยาราชนบัลังก์ ยกออกตั้งค่ายมะบันดาลาน หนึ่งให้โพ
 ทะนาพระยาราชนนตรี จมื่นศรีเสาวรักษ์ แล้วให้หมื่นกะทู้ถาม
 ว่าเข้าไปคบหาทำชู้ด้วยข้างใน ครั้นเป็นสัจแล้วให้ส่งพระ
 ราชอาณัติเข็นคนละเก้าอี้บ จำขังไว้สามวันพระยารามนตรี
 ตายให้เอาไปเสียบประจานไว้ในประตูชัย ฝ่ายพระเจ้าอู่
 ดำเนินทัพเข้ามาตั้งนะทุ่งบางกุ่มบ้านกะเคื่อง กองหน้าตั้ง
 โขสามต้น จึงหลวงอภัยพิพัชร์จัดจันนายไก่อสองพันยกออก
 ไปจะตั้งค่ายพม่าข้ามแม่น้ำโขสามต้นมาต่อกองทัพจีนที่แตก
 ลงน้ำ พม่าเห็นได้ทีก็ไล่ติดตามค่ายพม่ามาถึงปรกวัดทเลหย้า
 กองจมนทัพเสนาตั้งหุบที่นั้น แลเห็นก็พลอยแตกข้ามน้ำ
 มาด้วยเสียผู้คนเป็นอันมาก พม่าก็ยกกองทัพตามเข้ามา ตั้ง
 ค่ายมะพะเนียดแล้วตั้งพระเจดีย์แดง ครั้น มะ เดือนห้า แรม

แปดคำ ปี่มะโรงโทสก พม่ายกไปตีท้ายคุ้งทั้งสองฟาก
 บันดาครอบครัวชายหญิงซึ่งห้วยบกนั้นพม่าจับได้มัดผูกค้ำพัน
 เปนกอง ๆ ที่ห้วยเรืออัดแอกันทั้งแม่น้ำ พม่าลงเรือได้ไล่
 ค้ำพันล้มตายเปนอันมาก แล้วเผากำปั่นวิลันดาและเรือใหญ่
 น้อยเสีย เอาสพลอยเต็มทั้งแม่น้ำจนกินน้ำมิได้ ครั้น
 เดือนห้า แรมสิบสี่ค่ำ พม่าเอาปืนใหญ่มาตั้งณะวัดราช-
 พรักระสัถรายิงเข้ามาในกรุง พระเจ้าอยู่หัวเสด็จชงช้าง
 ต้นพลายแสนพลพ่ายไปทอดพระเนตรกำชับหน้าที่วังสวน
 หลวง สกสวรรค์และป้อมมหาชัย ครั้นเพลาเย็นพม่าเลิก
 ข้ามฟากไปข้างวัดภูเขาทอง ถึงเพลาเช้าขึ้นค้ำหนึ่งเดือนหก
 พม่าเอาปืนใหญ่เข้ามาตั้งณะวัดพระเมรุ จังกาอิงระดมเอา
 พระราชวัง และพระที่นั่งสุริยาอมรินทร์ทั้งกลางวันกลางคืน
 พอพระเจ้าอู่จะชงพระประจวบลงจึงให้ถอยทัพไปทางเมือง
 เหนือแต่ณะเดือนหก ขึ้นสองค่ำ ปี่มะโรงโทสก ถึงตำบล
 ตะเมาะกะโตนอกด่าน ระแหงเปนระวางมั้งมิวักก็สวรรคต
 เสวยราชสมบัติได้แปดปี ฝ่ายพระเจ้าอยู่หัวจัดให้พระยา
 ยมราชพระสุริราชเดโชไปตามกองทัพพม่า จนพ้นด่าน
 ระแหงแล้วก็กลับมา ฝ่ายมุนษมนตร์กรุงอู่จะก็อันเงิน

พระสพไปยังกรุงพุกามประเทศราชธานีแล้ว ก็พร้อมกันอัน
เช่นมั่งลองราชโอรส ขึ้นดำรงอานาจักรรักษาราชประเพณี
โดยขัตติยะจาริต พระมหากษัตริราชเจ้าแต่ก่อน

ฝ่ายข้างกรุงเทพมหานครนั้น ให้ชุดได้ปันกะสุนสาม
นิ้วสี่นิ้วที่ค่ายหลวงพระเจ้าอู่วะนั้นสี่สิบกะบอก แล้ว
สเด็จพระราชดำเนินขึ้นเฝ้า สมเด็จพระเชษฐาธิราชนะพระ
ที่นั่งสุริยาอมรินทร์เนื่อง ๆ ครั้นเดือนแปดข้างขึ้น ก็สเด็จพระ
พระราชดำเนินออกไปหย่อนวัดโพทองคำยาส ชงผนวด
แล้วกลับเข้ามาณวัดประดู่ ขณะนั้นให้รื้อพระที่นั่งสุริยา
อมรินทร์ลงใหม่สิบเดือนจึงสำเร็จ อนึ่ง แต่ครั้งมั่งลองได้
ได้เมืองหงสาวดีนั้น มอนชาวเมืองเมาะตะมะอพยพหนีเข้า
มานะเมืองทวายอยู่ประมาณพันเสส ชงพระกรุณาให้รับเข้า
มาไว้ในกรุงถึงนะเดือนอ้าย ปีมะโรงโทสกา มอนไปชุกกัน
หย่อนะเขานางบวด คิคกบดขึ้นยกเข้าตีเมืองนครนายก พระ
เจ้าแผ่นดินดำหริดให้พระสรราชเดโชเป็นแม่ทัพ คนสอง
พันยกออกไป ฝ่ายมอนหาอาวูมิได้ เสียมแต่ไม้กะบอง
ขว้างทัพพระสรราชเดโชแตกเข้ามา จึงให้พระยายมราชเป็น
แม่ทัพ พลทหารสองพัน พระยาเพชรบุรีเป็นแม่ทัพหน้า

คนพันหนึ่งยกไปตีมอนไม่แตก หนึ่งไปทางหล่มสักตั้งใหญ่
 ตลาดกุดแร่ ครั้นไปมะเสงตรัสกพระเจ้าอั้งวะให้มองหมวง
 ราชบุตรอันภานเมืองพวงกานัน ยกไปตีเมืองเชียงใหม่
 ฝ่ายเจ้าเมืองลำพูนนั้นพาอพยพ เข้ามาพึ่งพระราชสมภาร
 สร้อยชยาทางด่านเมืองพิชัย

ฝ่ายชาวเมืองเชียงใหม่มีสุกอักสรมาว่า จะขอเอาพระ
 เดชเดชานุภาพ พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตรพระพุทธเจ้า
 ใหญ่หัวนะ กรุงเทพนมหานครเป็นที่พึ่งขอกองทัพไปช่วย พระ
 เจ้าใหญ่หัวให้เกณฑ์ทัพหัวเมืองฝ่ายเหนือ พระยาพิสนุโลก
 เป็นแม่ทัพ พลทหารห้าพันยกไปถึงตำบลบ้านระแหง จึง
 ได้ข่าวว่าเมืองเชียงใหม่เสียแก่พม่าแล้ว กองทัพพม่านั้น
 ค้างริดยุอยู่เมืองเชียงใหม่ ฝ่ายว่าพระเจ้าอั้งวะชงพระประ-
 ชวรลงก็ถึงซึ่งพิราลัยไปสู่ปรโลก ใหญ่ในราชสมบัติสามปี
 สักราชพันร้อยสี่สิบเจ็ดปี จึงพระอนุชาธิราชชงพระนาม
 มอกระนั้น สืบเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชย์ราชย์สวรยา นะ กรุง
 รัตนบุรีอั้งวะสืบสันตติสูรวงศ์ดำรงราชประเพณีสืบไป ฝ่าย
 ยุบตองจารู้ว่ากรุงอั้งวะผลัดแผ่นดินใหม่ ก็คบคิดกับชาว
 เมืองทวาย ไล่คำพันพม่าซึ่งใหญ่รักสาเมืองเสียสิ้น ยุบตองจา

ก็ได้เป็นใหญ่ จึงแต่งเครื่องมงคลราชบรรณาการ มีดอกไม้
ทองเงินเป็นต้นส่งเข้ามานะกรุง ครั้นนั้นเดือนแปดปี
มะเมียจัตวาสก น้ำเหนือหลากมาแดงเหมือนน้ำดินแดง
หยุสามวันหายไปเป็นปกติ ฝ่ายกรมหมื่นเทพพิพิธซึ่งให้
ส่งออกไปเสีย นะเกาะลังกาทวิปนั้น ไปเที่ยวหยุนะเมือง
แขกพราหมณ์ ฤกิตติศัพท์ล้าลือไปว่า กรุงศรีอยุธยาเสียแก่
มังคองแล้ว จึงโดยสานกำปั่นลูกค้ำเมืองเทศเข้ามานะเมือง
มะริด พระเจ้าหยุหัวให้รับไว้ นะเมืองตะนาวศรี แล้วแต่ง
ข้าหลวงออกไปกำกับ ครั้นถึงปีวอกกนสกเดือนแปดน้ำ
หลากมาอีกครั้งหนึ่ง แดงเหมือนน้ำดินแดงจาง หยุสอง
วันหายเป็นปกติได้ไป ครั้น นั้น เดือนอ้ายสเด็ตไปนมัส
การพระฉาย แรมหยุสามวันแล้วสเด็ตกลับลงมาสมโภช
พระพุทธรบาทเจ็ดวัน ดำเนินกลับลงมายังกรุงเทพมหานคร
ขณะนั้น นายสังคลองพุกาม เอน้องสาวทูนเกล้า
ทูนกะหม่อมถวายสมเด็ตพระเจ้าแผ่นดินขอหม่อมพัก
หม่อมปาน พระเจ้าหยุหัวซึ่งพระเสน่หายิ่งนัก โปรด
หม่อมพักให้เป็นพระสนมเอก และตัวนายสังจะว่ากล่าว
อันใดสิทธิขาด จะได้มีผู้ใดล่วงเกินนั้นหาไม่ได้ ข้าราชการ

กลัวเกรงมากเข้าออกนอกไม่ได้ ครั้นเสด็จออกจากราชการ
 นะพระที่นั่ง ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยเข้าไปเตรียมเฝ้า
 ทุกเพลากว่าเสด็จออก ครั้นข้าราชการพร้อมแล้ว นายสั่ง
 ทำเป็นที่เสด็จออกแหวกพระสูตรกว้าง ขุนนางเฝ้าหมอบ
 หยูกี่ถวายบังคมพร้อมกัน แต่ทำมาดังนี้เนื่อง ๆ ขุนนาง
 ข้าราชการน้อยใจไม่รู้ที่จะคิดประการใด ขณะนั้นนายสั่งคิด
 ประพริตพิลาทให้ผัดประเพณีทำพาสีผักบุง ราษฎรเก็บให้ส่ง
 เจ้าพาสีรับต่อเจ้าพาสีไปขาย ถ้าลักลอบเอาไปขายจับได้
 ให้ปรับไหมมีโทษคนละห้าตำลึง ชาวบ้านจะเก็บผักบุง
 บริโภคนั้นก็กลัวลื้อไปทิ้งกรุง มารดาจัดซื้อข้าวเปลือกทุก
 อำเภอ กรุงพระนครสร้อยยุชยามาขึ้นฉางไว้ แล้วปาวร้อง
 ราษฎรมาซื้อข้าวในฉางไปบริโภค ราษฎรชาวประเทศ
 บ้านนอก คิดกันประมาณสิบเก้าคนยี่สิบคน มาร้องแก่ท่าน
 อัครมหาเสนาเป็นหลายครั้ง ท่านอัครมหาเสนาที่สนใจใหญ่ แต่
 นั้นมาพระพุทธรเจ้าใหญ่หัวไม่สบายพระทัยเลย จะบันทมก็
 ไม่ได้หลับทั้งกลางวันกลางคืน เป็นหลายเพลา จึงสั่ง
 อัครมหาเสนาผู้ใหญ่ให้เอาละคอนมาเล่นหน้าพระที่นั่ง จะ
 ทอดพระเนตรให้สบายพระทัยสักหน่อยหนึ่ง จึงอัครมหา

เสนาสั่งเจ้าพนักงานให้ปลุกโรงตะคอนหน้าพระที่นั่ง แต่ง
การเส็ดแล้วครั้นเพลาย่ำค้องรุ่งจึงให้โหมโรง สมเด็จ
พระเจ้าแผ่นดินเส็ดทอดพระเนตร พอสบายพระราช
หฤทัย เพลาย่ำสองโมงสามโมง นายแทน นายมีจำอวด
สองคน เป็นผู้หยิงคนหนึ่งเป็นผู้ชายคนหนึ่ง มัดกันจะเอา
เงินค่าผูกคอ นายมีผู้หยิงจึงว่าจะเอาเงินที่ไหนจนจะตาย
แต่เก็บผักบุงขายยังมีพาสี แต่ซื้อชักพลักไต่กันไปมา ก็ว่า
ขึ้นอีกเป็นสองครั้ง แต่เก็บผักบุงยังมีพาสี ซาบถึงพระกรรม
จึงตรัสว่าใครผู้ใดทำ ชงพระพิโรธให้เลิกตะคอนเสียชง
ชำระ กริ้วข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยเป็นอันมาก ว่านั่งเสีย
มิได้เพ็ดทูลให้รู้ ให้มีกะทู้ถามข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ๆ
ก็รับสารภาพผิดโทษข้าพระพุทธเจ้าถึงตายสิ้น เทียบกบด
ด้วยเกรงยี่งนัก นายสังฆมรดานายสังทำพระราชทรัพย์เข้า
ทอ้งพระคลังก็นิ่งหุบ ควนมีควนสุดแล้วแต่จะโปรด
นายสังถวายเงินพาสีซึ่งทำได้สามเดือนเป็นเงินตราสี่ร้อยชั่ง
เสส ชงพระพิโรธ ตรัสสั่งให้ประหารชีวิตทำให้ผิดประเพณี
พอนะวันเดือนสี่ ขึ้นสิบห้าค่ำไหง่ดหุบ จึงดำหรัสสั่ง
เจ้าพระยาธาระมา เจ้าพระยาราชภักดี เจ้าพระยายมราช

เจ้าพระยาพลเทพชำระเงินคืนให้ราษฎรให้ทั่ว ป่าวร้อง
ให้มารับทุกอำเภอ แต่มารดานายสังซึ่งขายข้าวในฉาง
นั้นเอาเงินหาอย่างเสียบประจานไว้ในประตูข้าวเปลือก 3 วัน
ครั้นหยุ่มานายสังสอดหนังสือลับให้ม่อน รับจ้างเอาให้แก่
พวกม้งลองพม่า ให้ยกเข้ามาเราจะจัดแจงคิดให้ อนึ่ง
ดำหรีดให้พระวิสูตรโยธามาตพันเชือกน้ำมัน ทำรอกไว้ให้
มาก ถ้ามีการศึกมา จะเอาไม้ตั้งหาอย่างบนบ้อมและ
เชิงเทินแล้วจะเอารอกติดเอาปืนกะสุน 3 - 4 นิ้ว ชักขึ้น
ไปให้สูงแล้วจะลั่นชนวนยิงมิให้ข้าศึกเข้ามาใกล้

ครั้นเดือนสาม ปีวอกจสก พระเจ้าอังวะดำหรีดให้
มั่งมหานรธา 1 มคราโบ 1 มังยีเจสุ 1 สกุกามาแยงตยุ 1
ยกกองทัพเข้ามาตีเมืองทวาย เมืองตะนาวศรีบอกข้อ
ราชการเข้ามากราบทูลว่าพม่ายกมาตีเมืองทวาย และ
ฮุยตองจาเจ้าเมืองนั้น ก็หนีเข้ามาในะเมืองตะนาว ครั้นพม่า
ตีเมืองมะริดเมืองตะนาวแตกแล้ว ฮุยตองจาหนีเข้ามาทาง
เมืองชุมพร พม่าก็ยกติดตามเข้ามาเผาเมืองชุมพรเสีย
แล้วยกไปเมืองทวาย และฮุยตองจานั้นซงพระกรุณาให้ส่ง
ไปไว้ในะเมืองชลบุรี แต่กรมหมื่นเทพพิพิธนั้นให้ส่งไป

เมืองจันทบุรี แล้วดำหนดให้พระพิเรนเทพ เป็นแม่ทัพ
ออกไปตั้งหูกาณจนบุรี ครั้น นะ เดือนเจ็ด มังมหานรธา
ให้เบงคอຍกลับขึ้นไปแจ้งราชการนะกรุงอังวะ แล้วจึง
ปรึกษากันว่า เรามาตีเมืองทวายได้ บัดนี้หาผู้ใดจะต้านทาน
ต่อฝีมือท้าวทหานเราไม่ ควนเราจะยกไปชิงเอาซึ่ง
เสวตฉัตร นะ กรุงเทพมหานครเป็นความชอบ ถวายพระเจ้า
อังวะก็เห็นจะได้โดยสะดวก ปรึกษาร่วมกันแล้วก็ดำเนิน
พยุหะโยธาทัพสรรพด้วยเครื่องสตราวุธทั้งปวง เข้ามาตีเอา
เมืองกาณจนบุรี แล้วยกมาจับกัน นะ บ้านลูกแก

ขณะนั้นเรือลูกคำมาตั้งหูกเป็นอันมาก พม่าลงไล่คำ
พันตายในน้ำและบก จับเป็นไปได้อันมาก แล้วพม่า
ยกไปตั้งค่ายหูกนะตอกะออมและดงรังหนองขาว จึงให้
เกณฑ์หัวเมืองปากใต้ไปตั้งรับนะบารุ ท้าพเรือตั้งหูก นะ
บางกุ้ง แล้วให้เกณฑ์เมืองพิษณุโลกมาตั้งหูก นะ วัด
พูเขาทอง ท้าพเมืองนครราชสีมาตั้งนะวัดพระเจดีย์แดง
แล้วให้พระยาธาระมาคุมกองทัพนครราชสีมา ลงมารักษา
เมืองธนบุรี อนึ่งพระยาพิษณุโลกให้พระยาพลเทพ กราบทูล
พระกรุณาเล่ากลับขึ้นไปปลงสพมารดา ให้หลวงโกษา

มหาชาติไทย หลวงเทพเสนาคุมกองทัพอยู่นะวัดพุเขาทอง
 แทนไปสุพลพม่ายกแต่เมืองเชียงใหม่ตีเข้าทางด่านเมือง
 สวรรคโลกมาตั้งค่ายนะเมืองสุโขทัย พระยาพิสนุโลกยกพล
 ทหานไปช่วยล้อมพม่าเมืองสุโขทัย ขณะนั้นเจ้าฟ้าจัตตอง
 ไทส ตัดเวนจำหู่ในพระราชวัง หลวงโกศาจิตอ่านไ้ให้หนี
 ออกไปนะวัดพุเขาทอง แล้วก็พาเล็กทัพกลับไป ชงพระ
 กรุณาแฉ่งข้าหลวงไปตามเป็นหลาขนายหาต้นไม้ เจ้าฟ้าจัต
 ไปถึงเมืองพิสนุโลกเข้าเก็บบริบเอาทรัพย์สินเงินทองของพระยา
 พิสนุโลกสิ้น ภรรยาพระยาพิสนุโลกหนีลงเรือเล็กลอคลอง
 ลงมา ฝ่ายพระยาพิสนุโลกรู้ก็เลิกทัพลงมาซุ่มหู่หลังเมือง
 พิจิตร ส่องส่องผู้คนได้มากแล้ว ก็ยกขึ้นไปตั้งค่ายท้ายเมือง
 พิสนุโลกรบกับทัพพวกเจ้าฟ้าจัตหลายเพลา เจ้าฟ้าจัตจึง
 แดกหนีออกจากเมือง ตามจับได้ไ้ไ้กรงส่งมาท้ายทุ่งสา
 เหล็ก ฝ่ายผู้คุมรู้ว่าพม่าตั้งหู่บ้านกูป ก็พาเจ้าฟ้าจัตกลับขึ้น
 ไปนะเมืองพิจิตร พระยาพิสนุโลกจึงให้ส่งมารับเจ้าฟ้าจัต
 ขึ้นไปถ้ำน้ำเสียนะเมืองพิสนุโลก ขณะนั้นลาวเมืองลำพูน
 ซึ่งให้ตั้งบ้านเรือนหู่ณะบางกลาง และลาวม่วงหวานนั้นพา
 อพยพหนีไปทางตะวันตกออกสิ้น ครั้นพม่าล้อมกรุง พระยาตาก

จัดหาน้ำร้อยคน ลงมาอาสาดื่ดทัพพม่าถวาย ครั้นลงมา
ถึงกรุงเข้าเฝ้ารับอาสาดื่ดพม่า พระเจ้าหยู่หัวพระราชทาน
เสื้อธงหย่างน้อยที่ดื่ดให้พระยาตากตัวหนึ่ง กับข้าวสาร
แจกให้ทหารคน ละถึงแล้วออกดื่ดทัพพม่า

ครั้นเดือนสิบพม่ายกมาดื่ดเมืองชนบุรีได้ ตั้งพวกพล
หยู่วัดสลักสามวัน จึงเลิกทัพถอยไปหยู่ดื่ดอะฮอม ขณะนั้น
กำปั่นอังกฤษดื่ดลูกค้าบันทุกผ้าสุรตเข้ามาจำหน่าย นะ กรุง
พระยาโกศาธิบดื่ดให้ล้ามถามนายกำปั่นว่าพาพม่าย้ำมารบเอา
เมืองชนบุรี นายกำปั่นจะช่วยหรือจะไปเสีย นายกำปั่นว่า
จะหยู่ช่วย แต่ขอให้ถายมัดผ้าขนให้กำปั่นเบาก่อน ครั้น
ถายมัดผ้าขนแล้วกำปั่นก็ถอยมาทอถยู่ นะ บางกอกใหญ่
ครั้นเดือนยี่พม่าย้ายดื่ดอะฮอมยกเข้ามาดื่ดเอาเมืองชนบุรีออก
เอาบันใหญ่ขนบนบ้อมวิชัยเขนทยู่ได้ดื่ดอบกัณกับกำปั่นจน
เพลาค่ำ กำปั่นถอนสมอถอยขึ้นไปหยู่เหนือเมืองนนทบุรี
ฝ่ายทัพพระยาขมราช ซึ่งหยู่เมืองนนทบุรีเลิกหนขึ้นไปเสีย
พม่าย้ายเมืองนนทบุรี แล้วแบ่งกันขนมาดื่ดค้าย ทวัดเขมา
ตำบลตลาดแก้วทั้งสองฟาก ครั้นเพลากลางคึณนายกำปั่น
จึงขอเรือกราบมาชักสะลุป ล่องลงไปไม่ให้ปากเสียง ครั้น

ตรงค่ายพม่าแล้วก็จุดปืนรายแคมพร้อมกันทั้งสองข้าง ฝ่าย
พม่าต้องปืนล้มตายเป็นอันมากเจ็บล่ำบากแตกหนีออกจาก
ค่าย ครั้นนำชนเพลาเข้า สะลุบถอยมาหากำปั่นซึ่งทอดหุ่
นะตลาดขวัน ฝ่ายพม่ายกเข้ามาค่ายเมืองชนบุรี ครั้นเพล
คำชักใบสะลุบล่องลงไป จุดปืนรายแคมยิงค่ายเมืองชนบุรี
ฝ่ายพม่าหนีออกไปแอบหุ่่นอกค่าย อังกฤษและไทยลง
กำปั่นเข้าไปเก็บของหุ่่นในค่าย พม่าจึงกลับเข้ามาไล่คนใน
ค่ายแตก ตัดเอาสี่สะล่ำตัวอังกฤษได้เสียไว้ที่หน้าค่าย
นายกำปั่นจึงขอปืนกะสุนสิบนิ้วสิบกะ บอจะลงไปที่ค่าย
พม่าแล้วจะขอเรือรบสิบลำ ครั้นเพลายนายกำปั่นล่องลง
ไปถึงเมืองชนบุรี แล้วจึงทอดสมอหุ่่น ขณะนั้นไทยซึ่งเอา
เรือน้อยลงมาเก็บผลไม้มาพลูณะสวน อังกฤษรับเอาขึ้น
ไปบนกำปั่นมากกว่าร้อยกิโลไบหนีไป ครั้นเพลาคำไทยหนี
มาได้สองคนจึงรู้เนื้อความ ฝ่ายพม่าก็ยกมาตั้งค่ายดำบน
บั้งไซส์กุก

ขณะนั้นพระอาจารย์เขานางบวชอยู่วัดบ้านระจัน
ชาวบ้านแขวงเมืองวิเสสชัยชาญ เมืองสุพรรณบุรี เมือง
สิงห์บุรี เมืองสรรคบุรี อพยพหนีเข้ามาพึ่งพระอาจารย์นั้น

เปนอันมาก ฝ่ายพม่าไปเกลี้ยกล่อมชาวค่ายบ้าน ระจัน
 แต่งกันลงมาค่าพม่าตายเสียกลางทางเปนอันมาก พม่าจึง
 แบ่งกันทุกค่ายยกขึ้นไปจะรบชาวค่ายบ้านระจัน ยกออกตั้ง
 หยุ่นนอกค่าย ได้ตะลุมบอนฟันแทงพม่าล้มตายเปนอันมาก
 ฝ่ายขุนนางบดีผู้ใหญ่ผู้น้อยออกไปตีค่ายพม่าที่ออกไปตั้งหยุ่น
 วัดป่าฝ้ายปากน้ำประสบ ให้सानสี่ลูกแบกไป ถ้าจะทำค่าย
 ที่ใดจะเอาสี่ลูกตั้งเรียงให้ชิดกันแล้วจะขุดมูลดินไปบังเปน
 ค่าย จึงให้คนยกไปวันนั้นมากเต็มทุ่ง เสนาบดีให้หยุด
 คนที่ได้ยกให้พร้อมมูลกันเปนหมวดกอง ก็ร้องรือไป
 ครั้นเห็นพม่าวัดป่าฝ้ายขึ้นม้าม้าข้ามน้ำไปหาค่ายใหญ่ปาก
 ตะวันตกเปนหลายมา จึงปันคนเข้าตีพม่าในค่ายจึงยิงปืน
 ออกมาถูกคนล้มลงห้าคนหกคน ๆ ที่นั้นก็ถอยมาสิ้น ครั้น
 เพลาเย็นก็เลิกทัพกลับมา ประมาณ 2 - 3 วัน พม่ายกไป
 ตีค่ายบ้านระจันทำการกวาดขึ้นกว่าเก่า เร่งชาวค่ายบ้าน
 ระจันให้เข้ามาขอปืนใหญ่สองกระบอก ปรีกสากราบทูลว่า
 ถ้าค่ายบ้านระจันเสียแก่พม่า ๆ จะเอาปืนเข้ามารบกรุง จะ
 ให้ไปนั้นมิบังควน ครั้นรุ่งขึ้นพม่ายกไปตีค่าย นะ บ้าน
 ขุนโลกย์ นายจันเขียวคุมพรรคพวกออกมาตีพม่า ค่าพม่า

ตายเป็นอันมากประมาณสักห้าร้อย ตัวก็ต้องเป็นตายในที่รบ
ฝ่ายข้างในกรุงยกไปตีค่ายปากน้ำประสบอีก พม่าให้ยกห้อม
ค้อมวกหลังค่ายทำที่จะหนี พวกอาหะมาดชวนกันวิ่งเข้าไป
ใกล้ค่ายพม่า ๆ เอาม้าโอบหลังก็ถอยหลังมาโพสามต้น
จมน้ำเสาวรักษ์ จมน้ำเสมอใจราชจมน้ำลงข้ามน้ำมาฟาก
ตะวันออก แต่พวกพระยาตากรับรื้อห้วยคอยข้ามมาต่อพาย
หลัง อนึ่ง พระยารัตนาธิเบศออกไปไว้ทองหล่อปืนใหญ่ขึ้น
นะ บ้านระจันสองกะบอก ครั้นพม่ายกไปตีค่ายบ้าน
ระจันก็แตกไพร่พลล้มเป็นอันมาก

ขณะนั้น กรมหมื่นเทพพิพิธเข้าอยู่เมืองประจิมบุรี
อพยพราษฎรเข้ามาอยู่ด้วยเป็นหลายหมื่น พม่าจึงยกทัพ
เรือออกไปตีเมืองประจิมแตก กรมหมื่นเทพพิพิธ พระย
ารัตนาธิเบศหนีไปอยู่เมืองนครราชสีมา ขณะนั้นโปแมง
แม่ทัพสี่ลูกป่วยตาย ไปสุพลาแม่ทัพปากน้ำประสบเป็น
ใหญ่สี่ทิศขาดแต่ผู้เดียว ยกมาตั้งค่ายโพสามต้นแล้วให้
มาตั้งค่ายวัดการ้องก่อบ้อมสูง ทัพกรุงเอาเรือขึ้นไปตีค่าย
บ้านบ้อมวัดการ้อง พม่าจึงปืนมาถูกนายเรือซึ่งรำดาบอยู่
หน้าเรือตกน้ำลงคนหนึ่ง ก็ถอยทัพกลับมาสิ้น อันพม่าตั้ง

ค่ายวัดภูเขาทอง พระสุริยงาช้างเป็นนายป้อม ขัดก็ให้
ประจวบ^๔พระมหากาลมรติยราชสองสัตสองลูกยิงปืนนัดหนึ่ง
ปืนกร้าวราน ครั้นเพลาค่ำไทยหันมาคนหนึ่งให้การว่า^๕เป็น
พระมหากาลมรติยราชซึ่งยิงออกไปนั้น ถูกเรือรบพม่าล้อม
สองลำคนตายหลายคน แล้วยกเข้ามาตั้งค่ายที่วัดกระชาย
วัดพลับพลายชัย วัดเตา วัดสุเรน วัดแดง ครั้นเดือนสิบสอง
แต่งทัพเรือ ให้พระยาตาก พระยาเพชรบุรี หลวงสรสรเสนี
ออกไปตั้งค่ายวัดไผ่ คอยสกัดเรือรบพม่าซึ่งชนลงหากัน
อนึ่งพม่าค่ายบางซั้ว วัดโปรดสัตว์ยกทัพเรือมากลางทุ่ง
พระยาเพชรบุรียกออกหยุ่^๖ค่ายวัดสัวคาวคึกก็ตายในที่รบ

พระยาตาก หลวงสรสรเสนีถอยมาแอบดูหาช่วยหนุน
ไม่ แล้วไปตั้งค่ายวัดพิชัย ฝ่ายข้างในกรุงเกณกัน^๗ไปตั้งค่าย
ที่วัดชัยวรรณาราม จึงออกไปตั้งค่ายคลองสวนพลู ครั้น
เดือนอ้าย ไปสุพรรณให้กองทัพเมืองแพร่มาตั้งโพสามต้นฟาก
ตะวันออก กองทัพเมืองแพร่ยกกองทัพหนีไปทางพระพุท
บาท ให้คนถือหนังสือเข้ามาถึงพระยาขมราชว่า พระเจ้า
หยู่หัวขงธัมมีพระคุณอยู่ จึงมิได้ให้ยุบกรงด้วยพม่า ครั้น
นั้นเดือนยี่ ปีมะแม^๘อักษกเกิดเพลิงไหม้ไปหยุดที่วัดฉันทน์

อนึ่งจันคายคลองสวนพลูสร้อยเสส ชวนกันขึ้นไปทำลาย
 พระพุทธรูปเล็กเอาเงินดาต^๕พื้น ทองหุ้มพระหุ้มพระดบ
 น้อยลงสิ้น ครั้นพระเจ้าแผ่นดินชงชาบจึงให้ว่าแก่นายคาย
 ให้สืบเอาเงินทองของพระพุทธรูปส่งเข้ามา ขณะนั้นพม่า
 ยกเข้ามาเผาพระที่นั่งพนียดเสียบ แล้วตั้งค่ายทัพเนียด
 และวัดสามวิหารและวัดมอระดบ แล้วตั้งล้อมรอบกรุง
 ข้างฝ่ายข้างในกรุงนั้นเกิดโจรปล้นมีได้ขาด คนอดโซเป็น
 อันมาก ที่หนีออกไปหาพม่าก็เนื่องๆ แล้วพม่าก็ทำสะพาน
 ข้ามถนนรอเข้ามาซุกดุมงค์รุ่งเชิงกำแพงและตั้งป้อมสาลา
 ตัน ตั้งค่ายวัดแม่นาง.

หมายเหตุ—คัดจากหม่อมพงสาวดาร ขื่อพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา (เขียน
 ด้วยตัวแผ่นดินสอขาว) เลขที่ 2/ ก. 101 ข้อ พ.ศ. 2450

สำนักหอสมุด

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์พระจันทร์ พระนคร

นายสนั่น บุญศิริพันธุ์
เจ้ารอง ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา

7/10/87

สำนักหอสมุด

